

Zajištění surovin pro výrobu oděvu a výstroje v míru, v mobilisaci a ve válce.

O b s a h:

Část první. Úvod.

- „ druhá. Přibližná roční spotřeba surovin ve válce.
- „ třetí. Přehled roční domácí produkce a dovozu surovin.
- „ čtvrtá. Zajištění surovin:
 - a) pro potřebu mírovou,
 - b) pro potřebu válečnou.
- „ pátá. Organizace zajištění surovin v mobilisaci a ve válce.
- „ šestá. Závěr.

Část první.

Úvod.

Zásobování armády oděvem a výstrojem, vyžadující značný díl nákladů, určených pro vojenskou správu, jest již v míru důležitým problémem. Ve válce pak, nehledě již k zvýšeným nákladům finančním, nabude jistě tím většího významu, čím delší budou válečné operace.

Důležitost bezvadného zásobování armády oděvem a výstrojem vystupuje ve válce do popředí, zejména při operacích v zimním období. Je to již stará zkušenost, které nabyli příslušní činitelé i ve válkách dřívějších.

Tak intendant francouzské armády G. N o n y v své práci „L'intendance en Campagne“ uvádí:

„Napoleon, který neměl dostatečných prostředků, trpěl zvláště citelným nedostatkem obleků v tažení roku 1805—1807 a 1812. Rovněž vidíme, že se jak císař, tak i jeho maršálové zabývali velmi vážně otázkou obnovování oděvů. Vojáci sami neostýchali se rekvirovati vše, co je jen mohlo ochrániti před zimou.

Při tažení k Slavkovu změnil Napoleon směr svého tažení, který byl původně zamýšlen přes Spýr, kde byl postaven pontonový most přes Rýn, a zahrnul na Štrasburk. Zarazil veškeré transporty, dokonce i potraviny a dělostřelectvo, vyjímaje ony, které vozily boty a čepice, jimž přikládal největší důležitost.

V roce 1870—1871 rekvirovali Němci značný počet oděvních součástí, košil a pokrývek; po vzetí Chateaudunu byla městu uložena značná a okamžitá rekvisice pokrývek, obuvi, kuže a obuvnických nástrojů, jež však město nemohlo dodati.“

Není však třeba jíti tak daleko zpět.

Každý účastník světové války dosvědčí, jakou úlohu mělo zásobování oděvem a výstrojem u armád, zejména v poli. Prodlužováním války bylo splnění kladených požadavků, zvláště u ústředních mocností, stále obtížnější a ke konci války téměř nemožné. K normální potřebě přistoupily požadavky zvláštních druhů oděvů, používaných vzhledem k různým povětrnostním poměrům, za nichž se často daly operace.

U nás máme mimoto zvláštní důvody, jež nás nutí, abychom této otázce věnovali již v míru zvýšenou pozornost. Pokud jde o soběstačnost v surovinách, potřebných na výrobu oděvu a výstroje, jsme na tom zčásti ještě hůře, než na tom bylo Rakousko-Uhersko; nejsme totiž ani u jedné potřebné suroviny soběstační.

Je nutno při tom podotknouti, že tento stav je nejen u součástek oděvu a výstroje, ale též u součástek materiálu lůžkového, dělostřeleckého, vozatajského, ženijního, leteckého a pod., jež jsou v své podstatě rovněž vyrobeny ze surovin, o nichž pojednává tato studie. K tomu pak nutno ještě přiřaditi předměty vyrobené z konopí nebo z juty (provaznické výrobky, pytle atd.). Množství surovin potřebných k jich výrobě zvýší ještě množství, jehož je potřebí k výrobě oděvu a výstroje.

Poněvadž by to však vybočilo z rámce daného tématu, nebudu k předmětům uvedeným v předešlém odstavci dále přihlížeti; postup naznačený v části třetí až páté možno však aplikovati i na tyto případy.

Část druhá.

Přibližná roční spotřeba surovin ve válce.

Součástky oděvu a výstroje jsou v své podstatě zhotoveny z bavlny, vlny, lnu a kůže. Zajímá nás proto potřeba těchto čtyř surovin. Vypočítati přesnou potřebu vyžadovalo by jistě jiných pramenů, než jaké jsou k dispozici jednotlivci, a jsem toho názoru, že by pro takovou přesnou práci bylo nutně potřebí celého úředního aparátu.

Ústroj všech vojinů není stejný; jiné součástky má již jenom u pěšího vojska úderník, granátník, střelec lehkého kulometu a p., jiných součástek potřebuje dělostřelec, jezdec, automobilista atd. Při součástkách oděvu jsou opět různé velikosti, na něž by bylo třeba míti zřetel. Každý závod nespotřebuje na výrobu stejného množství hotového výrobku stejné množství suroviny, ba i v jednom podniku je spotřeba mnohdy rozdílná.

Přehled, který se pokusím podati, bude proto zcela přibližný. Než i z něho zjistíme naši situaci v této věci a můžeme odvoditi potřebné závěry.

Abych vůbec dospěl k nějakému konkrétnímu výsledku, propočítal jsem roční potřebu surovin ve válce pro armádu 600.000 mužů, při

čemž jsem předpokládal, že každý muž má stejné součástky oděvu a výstroje jako úderník pěší roty.

Konečně podotýkám, že počítám jenom s množstvím surovin, potřebných k výrobě podstatných součástí oděvu a výstroje. Nepřihlížím proto k spotřebě pomocného materiálu, i kdyby byl složen z téže suroviny jako na př. niti, tkanice, lněné popruhy, příze a p. Pokud jde o potřebu pro jednotlivé součástky, jest udána pro průměr různých velikostí; u váhy látek jsem počítal s vahou minimální.

1. Součástky z bavlny.

Abychom mohli vypočítati, jakého množství potřebujeme na měsíc anebo na rok, musíme si především uvědomiti, že ne každá součástka vydrží stejnou dobu. Tuto dobu, již nazýváme „normální dobou nošení“, stanovilo ministerstvo národní obrany pro každou součástku oděvu a výstroje v míru služebním předpisem H-VI-1 (býv. H-IV-3a). Ve válce se jednotlivé součástky jistě stanou dříve nepotřebnými než v míru. Odhaduji, že se opotřebují průměrně o polovinu dříve.

Počet	S o u č á s t k a	Doba nošení		Váha	Na měsíc připadá
		v míru	ve válce		
		měsíců			
				g	
	Bavlněná látka na:				
2	košile	6	3	634	211'33
2	podvlékačky	6	3	426	142'—
2	páry onucí	6	3	12	4'—
2	nákrčníky	12	6	22	3'67
2	kapesníky	18	9	46	5'11
1	stanový dílec	120	60	740	12'33
1	povlak na šálek	60	30	26	0'87
1	kapesní obvaz	—	6	30	5'—
	podšívku na čepici	15	7·5	20	2'67
	podšívku na bluzu	18	9	89	9'89
	podšívku na kalhoty	12	6	84	14'—
	podšívku va plášť	60	30	377	13'57
		d o h r o m a d y			423'44

Na jednoho muže připadá podle tohoto výpočtu na jeden měsíc ve válce přibližně 424 g hotového bavlněného zboží.

2. Součástky z vlny.

Počet	S o u č á s t k a	Doba nošení		Váha	Na měsíc připadá
		v míru	ve válce		
		měsíců			
				g	
Vlněná látka na					
1	polní čepici	15	7'5	64	8'53
1	soukennou bluzu	18	9	897	99'67
1	kalhoty pro pěši	12	6	786	131'--
1	plášť pro pěši	60	30	2275	75'83
1	břišní pás	72	36	102	2'83
1	polní příkrývku	72	36	2300	63'89
1	pár ovinovaček (tkanivo)	12	6	250	41'67
1	pár rukavic (tkanivo)	24	12	90	7'50
1	vlněný svetr (tkanivo)	18	9	500	55'56
1	vlněnou kuklu (tkanivo)	—	9	50	5'56
d o h r o m a d y				492'04	

Na jednoho muže na jeden měsíc ve válce připadá přibližně 492 g hotového vlněného zboží.

Upozorňuji, že jsem k vlněným součástkám přibral polní přikrývku, jež nepatří k součástkám oděvu. Její použití v poli je stanoveno pro zimní měsíce. Dobu nošení u přikrývky jsem stanovil odhadem, při čemž jsem vzal již v úvahu, že bude jí v poli používáno jenom část roku.

U stejnokrokové látky kolísá se váha 1 m vyrobené látky asi o 50 g, za základ výpočtu jsem však bral jako všude váhu minimální.

3. Součástky ze lnu.

Počet	S o u č á s t k a	Doba nošení		Váha	Na měsíc připadá
		v míru	ve válce		
		měsíců		g	
	Lněná látka na				
	torbu vz. 23 (s podšívkou a řidi-				
1	nou na překlížky	48	24	419	1746
1	brašnu vz. 23 (s podšívkou)	72	36	47	131
1	mošnu	36	18	440	2444
1	pár podšívky na rukavice	24	12	12	1—
2	ručníky	18	9	225	25—
1	sáček na jídelní příbor	18	9	18	2—
d o h r o m a d y					7121

Na jednoho muže na 1 měsíc ve válce připadá přibližně 71 g h o t o v é h o l n ě n ě h o z b o ž í.

4. Součástky z kůže.

Počet	S o u č á s t k a	Doba nošení		Váha	Na měsíc připadá
		v míru	ve válce		
		měsíců		g	
	K ů ž e n a				
1	torbu vz. 23	48	24	300	1250
1	brašnu vz. 23	72	36	550	1528
1	pár střeviců	12	6	1200	200—
1	řemen ke kalhotám	96	48	70	146
1	torbové řemení	144	72	400	556
1	opasek pro pěši	144	72	216	3—
1	řemení k polní lánvi	144	72	144	2—
1	pouzdro na lopatku	144	72	200	278
1	závěsník na bodák	180	90	63	—70
1	řemen k pušce	180	90	126	140
1	posuvku na opasku	180	90	27	—30
2	plášťové řemínky s 2 přezkami	180	90	100	111
1	ustrojovací řemen pro pěši	180	90	40	—44
1	sumku na náboje. dvojdiílnou	96	48	240	5—
1	sumku na ruční granáty vz. 23	180	90	280	311
1	brašničku na ruční granáty vz. 23	24	12	84	7—
d o h r o m a d y					26164

Na jednoho muže na jeden měsíc ve válce připadá přibližně 262 g h o t o v é h o k o ž e n ě h o z b o ž í.

5. Součástky na opravu oděvu a výstroje.

Mimo úplně nepotřebné součástky oděvu a výstroje, jež bude nutno vyměnit za nové, bude možno ve válce, stejně jako v míru, opravit část poškozených předmětů.

Spotřebu hlavních součástí na opravu oděvu a výstroje odhaduji takto:

Množství	Předmět	Váha 1 m	Připadá		Celkem
			za rok	za měsíc	
			g		
0·5 m	látky na bluzu	660	330	27·5	95 g hotového vlněného zboží
0·5 m	látky na kalhoty	780	390	32·5	
0·5 m	látky na pláště	840	420	35·—	
1— m	kalika 82 cm	125	125	10·42	hotového bavlněného zboží hotového koženého zboží
2 páry	podrážek	—	500	41·67	

6. Roční spotřeba hotového zboží.

D r u h	na 1 muže na měsíc			na 1 muže	na 600.000 mužů
	norm.	na opr.	celkem	na 1 rok	
	kg				
bavlněné	0·424	0·010	0·434	5·208	3,124.800
vlíněné	0·492	0·095	0·587	7·044	4,226.400
lněné	0·071	—	0·071	0·852	511.200
kožené	0·262	0·042	0·304	3·648	2,188.800

7. Roční spotřeba suroviny.

Čísla, uvedená v předcházející tabulce, udávají přibližnou roční spotřebu již hotového zboží pro součástky oděvu a výstroje.

Jest potřeba přejíti nyní z těchto množství na váhu surovin, potřebných k výrobě uvedených součástek. Je známo, že tato váha bude větší o to o ono množství, jež připadá při výrobním procesu ze suroviny na tova.

Poměr mezi váhou suroviny a hotového tovaru, se nazývá rendement, t. j. číslo vyjádřené v procentech a udávající, jaké množství tovaru dostaneme ze suroviny. Na př. rendement 85% značí, že ze 100 kg suroviny dostaneme 85 kg hotového zboží.

Toto rendement jest ovšem u různého zboží a suroviny různé a závisí jak na jakosti použité suroviny, tak i na jakosti hotového výrobku.

Pro tuto studii беру za podklad čísla, jež jsem si opatřil soukromě a jež jsou rozhodující jen pro výrobu součástek vojenského oděvu a výstroje. Aby nebylo nutno vypočítávat spotřebu suroviny u každé součástky zvlášť, vzal jsem průměrné rendement u jednotlivých surovin. Tím se ovšem nutně stane vypočítané množství suroviny jen přibližné. Než i to stačí jistě k účelu, jehož chceme touto studií dosáti.

Průměrné rendement činí:

a) u bavlny přibližně 85%. Ztráta zbytku připadá mimo jiné též na zemité a jiné znečišťující látky, jež mizejí neb jsou vzduchem vyssávány na čechracích a potěracích strojích při předení bavlny na přízi;

b) u vlny přibližně 80% při použití prané vlny. Rendement u vlny neprané je velice rozdílné, protože na př. vlna Montevideo obsahuje značně méně tuku a špíny než vlny slovenské neb uherské. Počítám proto s vlnou pranou.

Rendement při vlně neprané by byl značně nižší, poněvadž při praní vlny mizí značné procento nečistot ve vodě rozpustných, jako potu, bláta a p. Zbytku stébel, větviček, krmiva a p. zbaví se vypraná vlna karbonisací neboli zuhelnatěním. Záleží to v tom, že se vlna máčí v slabé kyselině sírové, čímž rostlinné zbytky zuhelnatějí, pak se mezi váleci drtí a v podobě prachu vyklepou;

c) u lnu přibližně 60% při použití třeného lnu. Při použití lnu netřeného počítají odborníci s rendement daleko menším. Tak na př. se čítá, že se z močených a dobře sušených stonků vlněných dostane jen 25% vláken, koudel v to počítaje;

d) u kůže přibližně 36%. Rendement je různý u kůže podrážkové, svrškové a postrojové. U podrážkové se udává opět u smrkových podešvic 45 až 50 procent, u borkových podešvic 62—68%; u kůže svrškové 30% a u kůže postrojové 45—60% (podle způsobu mazání). Předpokládáme-li, že poměr kůže svrškové, podrážkové a postrojové je ve vypočtené položce koženého zboží 60 : 16 : 24 (podle váhy jednotlivých předmětů), můžeme počítati s průměrným rendement 36%.

Výpočet potřebné suroviny bude podle předcházejících dat tento:

Součástky oděvu a výstroje z	Váha hotového zboží kg	Přibliž- né ren- dement %	Přibližná potřeba suroviny na 1 rok pro 600.000 mužů
bavlny	3,124.800	85	36.762 q surové bavlny
vlny	4,226.400	80	52.830 q prané vlny
lnu	511.200	60	8.520 q třeného lnu
kůže	2,188.800	36	60.800 q surové kůže

Část třetí.

Přehled roční domácí produkce a dovozu surovin.

1. Bavlna.

A. Domácí produkce u bavlny není.

B. D o v o z.

Celé množství bavlny, příze a bavlněného zboží, jehož u nás potřebujeme, jsme nuceni dovážeti. Mimo vlastní potřebu dovážíme však více a přebytek dovozu opět vyvážíme. Jednak se tak děje v původním stavu, jednak vyvážíme přízi a hotové tkaniny, vyrobené z dovezené suroviny (přehled dovozu a vývozu v posledních 3 letech v speciálním obchodě je v příloze 1.).

K tomuto zpracování suroviny na polotovary a na tovar je třeba vyspělého textilního průmyslu; z bývalého průmyslu Rakousko-Uherska zůstalo na našem území asi 90% bavlnářských stavů a 75% bavlnářských vřeten (přehled v příloze 8).

Přehled vývozu a dovozu v letech 1920 až 1926 je tento:

Rok	Bavlna, příze, zboží z ní		B a v l n a		P ř í z e	
	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz
	q					
1920	692.059	107.787	634.682	4.940	41.827	18.166
1921	952.983	324.920	920.846	17.350	25.415	53.645
1922	794.328	469.792	771.010	50.525	18.361	176.849
1923	818.734	410.086	798.787	35.642	13.502	120.598
1924	1,183.634	598.503	1,117.117	55.274	44.010	183.615
1925	1,512.650	782.633	1,456.570	58.512	37.808	265.488
1926	1,156.988	664.010	1,104.019	81.635	38.681	181.670

Data za léta 1920—1923 jsou pro dovoz anebo vývoz jen ve volném oběhu, kdežto data 1924—1926 uvádějí celý speciální obchod (volný oběh a záznamní řízení zušlechťovací a správkové). Totéž jest i u ostatních surovin.

Odkud se k nám surová bavlna dováží, jest uvedeno v příloze 5.

C. Domácí potřeba.

V posledních třech letech byl dovoz bavlny, příze a zboží z ní p

měrně o 602.709 q větší nežli vývoz. Počítáme-li, že začátkem roku 1924 byly pohotové zásoby stejně velké jako koncem roku 1926, je toto množství naše průměrná roční potřeba.

Roku 1925 měla Československá republika 14,244.279 obyvatelů. Na jednoho připadá tedy ročně přibližně spotřeba 42 kg bavlny, příze a zboží z ní.

Spotřeba bavlny samé činila (v 1000 q):

v Československu	1,041	1,374	1,005 ¹⁾
v Rakousku	242	326	—
v Maďarsku	21	42	—
v Německu	2,713	3,677	—
v Itálii	1,962	2,329	—
ve Švýcarsku	297	312	283
ve Francii	2,812	3,174	3,440
ve V. Británii	6,754	8,000	7,300
ve Spoj. stát. amer.	15,599	—	—

Uvedená čísla potvrzují jenom silně vyvinutý náš textilní průmysl. D. Světová produkce.

Plocha a sklizeň bavlny v různých státech roku 1924 jest tato:

Státy, země		Plocha v 1000 ha	Sklizeň v 1000 q	Poznámka
Evropa	Itálie	3·5	9·8	¹⁾ Část evropská i asijská
	SHS	0·8	2·8	
	Bulharsko	2·0	6·4	
Amerika	Spojené státy	16,234·1	29,553·5	²⁾ SSSR, evropské i asijské bez rep. Turkestan, Zákavkazsko a nejzazší Východ
	Argentina	104·0	145·9	
Asie	Turecko ¹⁾	160·2	526·5	³⁾ Anglicko-egyptský
	Indie brit.	10,689·6	10,864·4	
	Korea	170·6	262·6	
	SSSR. ²⁾	484·9	992·7	
Afrika	Alžír	2·1	4·8	
	Egypt	751·0	2,771·8	
	Sudan ³⁾	—	104·3	
Australie		20·2	27·2	

2. Vlna.

A. Domácí produkce.

Ze všech srstí zvířecích je pro textilnictví nejdůležitější srst ovčí. Stav chovu skopového bravu udává tento přehled:

Země	Podle sčítání ke dni		
	31. prosince 1910*)	31. prosince 1920	31. prosince 1925
Čechy	153.188	177.859	87.063
Morava	24.126	36.116	20.733
Slezsko	4.556	3.382	2.049
Slovensko	993.777	660.407	633.940
Podk. Rus	146.695	107.762	117.343
Čsl. republika	1.322.342	985.526	861.128

¹⁾ Data za rok 1926 mimo Československo jsou předběžná.

Z tohoto přehledu je zřejmo, že chov ovcí u nás stále klesá. Pokles k 31. prosinci 1920 činí 25·47% proti roku 1910 (nebo 1911); pokles k 31. prosinci 1925 činí 12·62% proti roku 1920 a 34·88% proti roku 1910 (nebo 1911).

Pokles chovu ovcí, pokud jde o celou republiku, je téměř stále pravidelný (za 10 let o 25%, za 5 let o 12·5%) a dosáhl více než jedné třetiny předválečného chovu ovcí. Nápadný je rapidní pokles ovcí v prvním období (1910—1920) na Slovensku a v Podkarp. Rusi a v druhém období (1920—1925) v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.

Podle hustoty je tento poměr:

P ř i p a d á n a	Podle sčítání v roce		
	1910	1920	1925
	o v c í		
1 km ² veškeré plochy	9·4	7·0	6·1
1 km ² polí, luk a pastvin	15·3	11·6	10·1
1000 obyvatel	97·3	72·4	60·5

Podle úsudku odborníků dostaneme z jedné ovce ročně průměrně 2 kg vlny. Podle stavu k 31. prosinci 1925 by to bylo asi 17·223 q.

B. D o v o z.

V letech 1920—1926 činil zahraniční obchod:

Rok	Vlna, příze, zboží z ní		V l n a		P ř í z e	
	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz
	q					
1920	192,149	105,052	174,785	3,591	12,059	20,541
1921	295,693	123,251	265,250	7,150	27,320	20,347
1922	278,720	184,410	253,779	33,072	21,144	59,137
1923	322,453	170,858	299,184	30,909	19,787	51,790
1924	345,824	239,538	306,270	37,268	34,208	76,360
1925	320,826	535,666	283,170	34,599	29,937	78,395
1926	326,817	245,339	287,662	46,079	30,329	83,809

Vezmeme-li v úvahu průměr posledních tří let, převyšuje roční dovoz vlny, příze a zboží z ní o 90,975 q vývoz. Při tom opět počítám, že se zásoba počátkem roku 1924 rovnala zásobě koncem roku 1926, a je tedy toto množství naše roční spotřeba zajištěná dovozem.

Mimo vlnu dovážejí se k nám také ovce. Roku 1926 dovezlo se 15,955 a vyvezlo 990 kusů. Zbytek 15,005 ovcí vydá ročně asi 300 q vlny, tedy množství malé, s nímž není nutno počítati.

Země původu udává příloha 5, podrobný přehled speciálního obchodu v letech 1924—1926 příloha 2.

C. D o m á c í s p o t ř e b a.

a) domácí roční produkce 17,223 q vlny a

b) z dovozu zbude (průměr

1924—1926) 90,975 q vlny, příze a zboží
celkem . . . 108,198 q.

Na jednoho obyvatele připadá tedy ročně přibližně 0·8 kg vlny, příze a zboží z ní.

Počet podniků, stavů a vřeten podle stavu z roku 1920 viz v příloze 8. Z bývalého průmyslu rak.-uherského zůstalo u nás asi 92%

tkalcovských stavů, 74% vřeten na česanou přízi a 65% vřeten na mykanou přízi.

D. Světová produkce.

Zde je nápadný všeobecný pokles poválečné produkce. Tak Evropa má roku 1922 produkci o 15% menší proti průměru let 1909—1913. Tento pokles se jeví i v druhých dílech světa, vyjímajíc Afriku. Pokud jde o jednotlivé státy, mají v Evropě po válce větší produkci jenom Španělsko, Německo a Rumunsko.

Přehled světové produkce je tento (v 1000 librách):

Průměr let 1909—1913 1922

Velká Britanie a Irsko	134.000	103.217
Francie	80.688	38.220
Španělsko	52.000	165.347
Portugalsko	10.000	7.717
Italie	55.000	50.000
Švédsko	6.060	6.613
Německo	25.600	51.809
Československo	—	4.303
Rakousko bývalé	15.360	—
Rakousko nynější	—	1.250
Uhersko bývalé	17.637	—
Maďarsko nynější	—	9.370
SHS.	25.446	24.251
Rumunsko	13.228	18.032
Polsko	—	6.725
Estonsko	—	13.224
Rusko	320.000	150.000
Bulharsko	23.700	17.637
Řecko	14.000	13.420
Turecko evropské	28.000	—
Ostatní země	19.313	32.037
Evropa celkem	840.032	713.172
Severní Amerika	332.320	281.012
Střední Amerika	1.000	750
Jižní Amerika	587.350	393.183
Amerika celkem	920.670	674.945
Asie celkem	273.146	239.466
Afrika celkem	211.567	248.095
Australie celkem	903.620	793.475
Různé země	13.000	15.000
Celkem	3,162.035	2,684.153

3. Len.

A. Domácí produkce.

Výnos domácí sklizně byl tento (počítáno jenom s vláknem):

Roku	Při ploše sklízňe ha	Výnos sklízňe q	Na 1 ha připadá q
1920	22.018	130.772	5·9
1921	23.638	130.152	5·5
1922	22.724	125.789	5·5
1923	21.222	128.716	6·1
1924	21.886	122.681	5·6
1925	24.731	136.698	5·5
1926	21.908	110.400	5·04

Výnos sklizně vyjma rok 1923 a 1925 je stále sestupný a sklizeň v roce 1926 jest o 15·57% menší než v roce 1920.

Průměrná roční sklizeň posledních tří let činí 123.260 q.

B. D o v o z.

V letech 1920 až 1926 činil zahraniční obchod:

Rok	Len, konopí, juta, příze a zboží z nich		L e n s u r o v ý		L n ě n á p ř í z e	
	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz
q						
1920	125.973	40.077	3.444	825	309	193
1921	282.793	72.984	65.446	13	6.343	5.061
1922	256.929	99.928	48.714	11.720	7.638	11.158
1923	347.749	146.145	86.973	10.942	3.331	15.716
1924	621.736	257.071	217.015	27.617	4.811	59.333
1925	653.319	274.736	225.524	31.051	5.22	46.096
1926	622.266	285.668	261.694	44.369	4.113	46.845

První sloupec obsahuje mimo len též konopí a jutu, přízi a zboží z nich. Podle přílohy 3, jakož i ze statistiky zahraničního obchodu možno souditi, že len, příze a zboží z nich činí přibližně 40% této celkové polčky jak u dovozu, tak i vývozu.

Podle toho je dovoz lnu, příze a zboží z něho v posledních třech letech průměrně o 143.979 q větší než vývoz.

Přehled, odkud se k nám surový len dováží, obsahuje příloha 6; speciální obchod v letech 1924—1926 udává příloha 3.

C. D o m á c í s p o t ř e b a.

Předpokládáme-li, že zásoby v ČSR. byly počátkem roku 1924 a koncem roku 1926 stejné, činí spotřeba:

a) domácí produkce průměrně	123.260 q
b) přebytek dovozu nad vývozem průměrně	143.979 q
Celkem	267.239 q

Na jednoho obyvatele připadá podle toho 1·9 kg lnu, příze a zboží z něho ročně.

Lnářský průmysl jest u nás silně vyvinut; odhaduje se na 95% stavů a 97% včetně lnářských z bývalého průmyslu rakousko-uherského (podrobný přehled v příloze 8).

4. K ů ž e.

U kůže není možno postupovati tak, jako u ostatních surovin. Schází k tomu jeden činitel, t. j. domácí produkce kůže, jež není dosud nikde zachycena tak, aby se jí mohlo k této práci použiti.

Abychom však i v této věci získali jakýsi přehled, pokusím se množství kůže potřebné k výrobě součástek oděvu a výstroje převést na počet dobytka a podle toho pak situaci přibližně objasniti.

A. H o v ě z í d o b y t k a.

Podle výpočtu v části druhé je roční potřeba pro armádu 600.000 mužů přibližně 60.000 q surové kůže. Toto množství převedeme na počet dobytka, z jehož kůže by bylo lze potřebné usně zhotoviti. Odborníci odhadují, že se na zhotovení podešvové kůže bere surovina ve váze 40 kg (jeden kus), svrškové 12—18 kg a postrojové (hlazenice) asi 30 kg. Poměr potřeby je tento: 60 (svršková): 16 (podrážková): 24 (postrojová). Je tedy potřeby:

60% z 60.000 q je 36.000 q : 15 kg neboli . 240.000 kusů,
 16% z 60.000 q je 9.600 q : 40 kg neboli . 24.000 kusů,
 24% z 60.000 q je 14.400 q : 30 kg neboli . 48.000 kusů

celkem . . . 312.000 kusů dobytka (kůže)

Pro posouzení vypočítám roční potřebu dobytka pro stejně velikou armádu, přihlíží-li se k potřebě masa. Předpoklad: denní dávka 300 g, 1 kus dobytka průměrně 4 q živé váhy, mrtvá váha polovina živé.

Denní potřeba by činila 3.600 q živé váhy, t. j. 900 kusů, roční potřeba pak 328.500 kusů dobytka.

Lze proto souditi, že bychom mohli zajistiti potřebu kůže na oděv a výstroj z dobytka, jehož by bylo třeba pro výživu vojska. Jiná jest otázka, zda pro tuto potřebu budeme moci spoléhati jenom na dobytek domácího chovu nebo do jaké míry jej budeme nuceni dovážeti.

Je známo, že se k nám v míru ročně dováží značné množství hovězího dobytka. Podle statistiky zahraničního obchodu se

v roce	dovězlo	vyvezlo
1920	4.198	81 kusů
1921	3.280	19.819 kusů
1922	94.762	4.367 kusů
1923	121.845	3.302 kusů
1924	190.448	10.481 kusů
1925	168.401	22.487 kusů
1926	77.013	14.300 kusů

Nápadný je náhlý vzestup dovozu v roce 1924 a rapidní pokles v roce 1926. Přehled zemí, z nichž dobytek dovážíme, je uveden v příloze 7.

Domácí chov hovězího dobytka podle sčítání k 31. prosinci 1920 a 1925 je tento:

Z e m ě	Starší jednoho roku				K r á v y		V o l i	
	býci		jalovice					
	1920	1925	1920	1925	1920	1925	1920	1925
Čechy	54.724	80.456	290.477	279.387	949.197	1.173.296	241.309	226.870
Morava	14.276	21.185	177.317	119.329	389.136	453.178	49.330	42.237
Slezsko	6.263	7.313	25.927	23.325	90.233	103.902	6.718	4.988
Slovensko	25.761	32.321	127.764	116.903	497.119	502.141	218.759	183.468
Podk. Rus	4.974	5.930	27.174	19.804	102.162	98.944	53.817	45.019
CSR.	105.998	147.245	588.659	558.748	2.027.847	2.331.461	569.933	502.582

Celkový počet skotu (bez telat a jalovic do 1 roku) činil roku 1920 celkem 3,292.437 kusů a roku 1925 celkem 3,540.036 kusů.

Chov hovězího dobytka (pokud s ním počítám) zvětšil se v uvedeném pětiletí o 247.599 kusů neboli 7.5%. Tento zjev je vzhledem k naší soběstačnosti potěšitelný, zůstává však, bohužel, u produktů, jichž se tato práce týká, ojedinělý.

B. Kůže a výrobky z ní.

Pokud jde o výrobu kožených předmětů v Československé republice, nestačí pro ni jenom kůže získaná z poraženého dobytka, ale je potřebí ještě surové kůže dovážeti. Přehled zahraničního obchodu je v příloze 4, údaje, odkud se k nám dovážejí, obsahuje příloha 7.

Celé dovezené množství není však určeno jen pro domácí konsumci. Po zpracování se od nás vyvážejí jednak polotovary (vydělané kůže), jednak již hotové kožené výrobky. Statistická data jsou uvedena v příloze 4. a 7.

Celkem jest u kapitoly XXXII. celního tarifu (kůže vydělané a výrobky z ní) tento obrat:

1924	23.424 q	42.651 q
1925	23.269 q	73.224 q
1926	19.105 q	95.830 q

Průměrný roční vývoz převyšuje dovoz přibližně o 48.600 q vydělané kůže a výrobků z ní.

Uvedená data zahraničního obchodu u koží skýtají zajímavý obrázek. Při klesajícím dovozu jak surových, tak vydělaných koží (nebo hotových výrobků) stoupá vývoz koží vydělaných (nebo hotových výrobků). Lze z toho souditi, že buď u nás klesá konsum koženého zboží nebo se k jeho výrobě používá stále většího množství suroviny z dobytka poraženého v ČSR.

Při déle trvající válce nutno však počítati se značným poklesem počtu dobytka a tím i s poklesem suroviny. (Příště dokončení.)

VOJENSTVÍ DOMA A V CIZINĚ

Kpt. Josef Novák:

Organisace rámcových rot.

Kpt. gen. št. František Rossmanith projevil svým článkem ve Vojenských rozhledech č. 6 z r. 1927 přesvědčení o nevhodnosti nynějšího systému jedné normální a dvou rámcových pěších rot v praporu, přesvědčení, které převládá jistě u většiny důstojníků pěchoty. Pochyby o účelnosti tohoto systému se vynořily současně s jeho zavedením a četné stížnosti, vyplývající ze zkušeností během doby získaných, jsou takřka všeobecné, takže nelze pochopiti, že zmíněný článek nevzbudil diskusi, kterou jeho autor předpokládal a která by byla v zájmu zlepšení nájisto žádoucí. Souhlasím s vývody kpt. gen. št. Rossmanitha v uvedeném článku, pokud se týkají neúčelnosti nyní zavedeného systému, i s názorem, že se tento systém v praxi neosvědčil, a chci rovněž na základě vlastních zkušeností a pozorování rozebrati některé zřejmé jeho nevýhody.

1. Obtíže při výcviku.

Jedním z hlavních důvodů zavedení systému rámcových rot byla prý snaha o zvýšení početních stavů pěších rot v zájmu výcviku. Které složce resp. období výcviku bylo tím však odpomoženo? Jedině období výcviku roty. Uvážíme-li však důležitost jednotlivých období výcviku, která jasně vyplývá též z příslušných ustanovení Cvičebního řádu (P-I-1, díl II., část IX., hl. II., čl. 549, 550), musíme přiznati, že období výcviku v rotě není právě nejdůležitější. Zavedením nynějšího systému byla získána právě jen možnost výcviku v rotě bez dříve nutného kombinování několika rot v rotu jednu. Naopak však byl velkým početními stavu u jedné roty značně ztížen detailní výcvik jednotlivce a družstva a pro cvičení v praporu ať již s počty zvýšenými záložníky nebo normálními je třeba zase z normální roty tvořiti roty tři neb alespoň dvě.

2. Velitelský a cvičitelský sbor.

Tíha odpovědnosti za výcvik spočívá nyní takřka výhradně na veliteli normální roty. Vhodné řešení spoluúčasti obou velitelů rámcových rot při výcviku naráží na mnohé, teprve v praxi poznané obtíže. Třebaže je výcvik prováděn vždy v duchu platných předpisů, vyskytují se různé názory na postup stejného cíle; zde se právě